

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ

(назва факультету/підрозділу)

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник факультету управління та
захисту населення

Олексій КОСОЛАПОВ

(Власне ім'я ПРИЗВИЩЕ)

" ____ " _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СВІТОВІ МОДЕЛІ ТА СТАНДАРТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»

(назва навчальної дисципліни)

циклу вибіркової підготовки

(загальної/професійної, обов'язкової/вибіркової)

за освітньо-професійною програмою «Психологічна і соціальна реабілітація»

назва освітньої програми

підготовки магістра

найменування освітнього ступеня

у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», 23 «Соціальна робота»

код та найменування галузі знань

за спеціальністю 053 «Психологія», 231 «Соціальна робота»

мова навчання українська

2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» розроблена відповідно до вибору здобувачів вищої освіти Національного університету цивільного захисту України для підготовки магістра.

Розробник:

доцент кафедри, кандидат історичних наук, доцент Хорошев О.М.

Робочу програму навчальної дисципліни рекомендовано кафедрою психології діяльності в особливих умовах

(назва кафедри)

Розробник(и):

доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах, кандидат історичних наук, доцент Хорошев О.М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Робочу програму навчальної дисципліни рекомендовано кафедрою психології діяльності в особливих умовах

(назва кафедри)

Протокол від _____ серпня 2024 року № _____

Завідувач кафедри психології діяльності в особливих умовах

(назва кафедри)

_____ Наталія ОНІЩЕНКО

(підпис)

Рекомендовано проектною групою міждисциплінарної освітньо-наукової програми «Психологічна і соціальна реабілітація» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за щодо вивчення вибіркового навчальних дисциплін..

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Метою викладання навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» полягає в усвідомленні особливостей функціонування різних моделей соціальної роботи; формуванні теоретичних знань та практичних навичок щодо соціальної роботи в зарубіжних країнах та можливостей впровадження їх в діяльність соціальних служб для створення умов щодо забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян, що відповідають найкращим міжнародним стандартам у цій сфері; формуванні здатності розв'язувати складні задачі і проблеми цієї галузі діяльності, демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності, під час розробки соціальних проектів (міжнародних або національних), зокрема, волонтерських, апробувати та втілювати соціальні проекти і технології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

знання: головних світових теоретичних моделей та стандартів соціальної роботи; основних передумов виникнення професійної соціальної роботи за кордоном; загального та особливого в системі соціальної роботи в зарубіжних країнах; основних напрямів практичної соціальної роботи за кордоном; сформувати вміння ідентифікувати та аналізувати технології соціальної роботи в різних зарубіжних країнах.

уміння/навички: аналізувати соціальні процеси, сучасні тенденції щодо технологій соціальної роботи демократичних держав і оцінювати можливості використання іноземного досвіду в Україні; розкривати загальне і особливе в системі соціальної роботи в зарубіжних країнах; критично оцінювати практичні наслідки функціонування закордонних моделей соціальної роботи та порівнювати їх результати з вітчизняним досвідом; критично оцінювати соціальних наслідків політики у сфері соціальної роботи; пояснювати, професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальну роботу з урахуванням світового досвіду.

комунікація: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов під час практичної діяльності або у процесі навчання, які передбачають застосування знань основних світових моделей та стандартів соціальної роботи; виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій та з урахуванням світового досвіду;

автономія та відповідальність: лідерство та відповідальність в процесі реалізації наукових історичних досліджень; підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Вибіркова	Вибіркова
Рік підготовки	2024-2025 - й	2024-2025 - й
Семестр	3 - й	3 - й
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	3	3
- кількість модулів	2	
- загальна кількість годин	90	90
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	10	4
- практичні заняття (годин)	-	-
- семінарські заняття (годин)	20	2
- лабораторні заняття (годин)	-	
- курсовий проект (робота) (годин)	-	
- інші види занять (годин)	-	
- самостійна робота (годин)	60	
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-	-
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	екзамен	екзамен

3. Передумови для вивчення дисципліни

Для якісного вивчення навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» є успішне вивчення предметів фахового спрямування, а також отримати знання наступних дисциплін:

«Філософія і методологія науки», «Наукові школи соціально-психологічної допомоги та реабілітації».

4. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Аналізувати соціальні процеси, сучасні тенденції щодо технологій соціальної роботи за кордоном і оцінювати можливості використання іноземного досвіду в Україні	ПРН01

Забезпечувати використання принципу соціальної справедливості у державно-службових відносинах	ПРН02.
Використовувати в практичній діяльності соціального працівника інноваційні підходи в соціальній роботі, засновуючись на зарубіжному досвіді	ПРН03.

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Очікувані компетентності з дисципліни	ЗК, ПК
Здатність розуміти сутність та основні технології соціальної роботи закордоном	ОКД 1
Здатність розв'язувати складні професійно-спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері соціальної роботи, що передбачає застосування теорій та методів розроблених за кордоном	ОКД 2
Розуміти основу існуючих моделей та концепції соціальної роботи в зарубіжних країнах, причини їх різноманіття	ОКД 3
Знання і дотримання моральних норм у власній повсякденній і професійній діяльності, які впливають на процес формування та мотивацію надання різноманітних соціальних послуг з урахуванням світового досвіду	ОКД 4

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Теорія та моделі соціальної роботи в зарубіжних країнах

Тема 1. Вступ. Основні теоретичні засади курсу: поняття, принципи та функції.

Предмет і завдання курсу «Світові моделі та стандарти соціальної роботи». Основні поняття навчального курсу, як-то: «моделі та стандарти соціальної роботи»; поняття та система міжнародних соціальних стандартів; загальне та особливе між соціальною політикою та соціальною роботою, соціальна згуртованість та соціальна справедливість, соціальна допомога та соціальний захист. Суб'єкт та об'єкт соціальної роботи. Основні ознаки соціальної роботи як професійного виду діяльності. Міжпредметні зв'язки у вивченні світових та стандартів соціальної роботи. Основні завдання та принципи соціальної роботи. Характеристика основних функцій соціальної роботи у суспільстві.

Основні причини організаційного становлення та розвитку соціальної роботи як особливого напрями діяльності людства. Детермінанти між становленням світової системи соціальної роботи та станом розвитком людського суспільства.

Основні складові соціальної роботи як практичної діяльності: форми, методи, соціальні технології, технології соціальної роботи, напрями соціальної роботи.

Тема 2. Теоретичні засади соціальної роботи за кордоном

Соціальна робота за кордоном. Передумови виникнення професійної соціальної роботи за кордоном. Формування системи підготовки професіоналів для соціальної сфери. Соціальна робота як частина соціального добробуту, її структура, характеристика елементів. Організаційні моделі соціальної роботи (американська та європейська).

Методологічні аспекти вивчення зарубіжного досвіду соціальної роботи. Соціальна робота як професія. Аналіз їх наукових та практичних традицій. Загальні чинники в соціальній роботі, їх основні напрямки. Основні цілі соціальної роботи за кордоном. Вимоги щодо професійних знань соціального працівника.

Теоретичні моделі соціальної роботи за кордоном. Місце та роль соціальної роботи серед інших дисциплін, її зв'язок з традиційними науками - філософією, психологією, соціологією, медициною, політологією, економікою, антропологією, етикою та ін.

Основні сфери практичної соціальної роботи за кордоном - соціальна терапія на індивідуально-особистісному та сімейному рівні, соціальна робота з групами, соціальна робота в громаді. Їх характеристика.

Тема 3. Типи теорій і моделі соціальної роботи

Аналіз основних напрямів теоретичного обґрунтування практики соціальної роботи - психолого-орієнтовані, соціолого-орієнтовані, комплексно-орієнтовані, їх характеристика.

Соціальна робота як функція. Місце та роль категорії "модель життя" в теорії екологічних систем.

Соціально-радикальна модель, її основні положення.

Психолого-орієнтовані моделі соціальної роботи - психодинамічна, гуманістична, кризово-інтервентна.

Комплексно-орієнтовані моделі соціальної роботи - рольова модель, соціально-педагогічна модель, когнітивна модель, концепція життєвих сил. МК-1.

Модуль 2. Основні світові моделі соціальної роботи за кордоном

Тема 4. Сучасні європейські моделі соціальної роботи за кордоном.

Соціально-демократична модель: загальна характеристика та ознаки. Вплив ідеологічних чинників на її формування та розвиток (погляди Г. Еспінг-Андерсена та Ентоні Гідденса на проблему соціального захисту людини у сучасному суспільстві). Патерналізм як прояв соціалістичної моделі соціальної роботи, недоліки та здобутки. Аналіз соціальної роботи у Швеції.

Бісмарківська модель (Континентальні країни Європи). Історичні передумови виникнення. Створення системи державного страхування та утворення фондів взаємодопомоги. Роль держави у реалізації соціальної роботи. Зв'язок добробуту людини та її місцем у ринку праці. Характеристика основних рис Бісмарківської моделі, порівняння з моделлю Беверіджа.

Бевериджська або універсалістська модель (Ірландія, Великобританія). Передумови виникнення. Основна мета соціальної роботи. Спільне та відмінне у соціальній роботі Бісмарківської та Бевериджської моделей, порівняльний аналіз. Роль держави, фінансування та розподіл у системі соціального захисту громадян.

Рудиментарна модель соціальної роботи (Греція, Іспанія, Італія та Португалія). Особливості функціонування. Головні принципи та ознаки

Сучасні тенденції розвитку соціальної роботи у країнах Європейського Союзу. Характеристика основних принципів соціальної політики в Інтеграційній стратегії ЄС.

Тема 5. . Сучасні світові моделі соціальної роботи за кордоном

Ліберальна модель соціальної роботи (США, Канада). Характеристика та аналіз головного принципу моделі, як-то: якщо вклад громадянина визначає його доступ до ринку більшості продуктів, то доступ до системи соціального захисту повинен визначатись тим же чинником. Відокремлення соціального захисту від вільного ринку й обмеженні захисту тільки тих, хто не має інших доходів, окрім соціальних виплат. Роль держави та профспілок у розв'язанні соціальних проблем. Аналіз основних рис ліберальної моделі соціальної роботи. Роль програм фахової підготовки та перепідготовки кадрів у заходах з соціальної підтримки населення США.

Неоконсервативна модель.

Католицька модель (Латинська Америка). Роль католицької церкви у формуванні основних положень соціальної роботи. Характеристика головних принципів католицької (латинської) моделі соціальної політики. Об'єкти та суб'єкти соціальної роботи. Характеристика основних елементів моделі, що виникли на принципах клієнтизму і патронажу.

МК-2.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контрольна робота	
3 - й семестр						
Модуль 1 Теорія та моделі соціальної роботи в зарубіжних країнах						
Тема 1. Вступ. Основні теоретичні засади курсу: поняття, принципи та функції	10	2	2		6	
Тема 2. Теоретичні засади соціальної роботи за кордоном	10	2	2		6	
Тема 3. Типи теорій і моделі соціальної роботи	14	2	4		6	2
Разом за модулем 1	34	6	8		18	2
3 - й семестр						
Модуль 2 Основні світові моделі соціальної роботи за кордоном						
Тема 4. Сучасні європейські моделі соціальної роботи за кордоном	28	2	6		20	
Тема 5. Сучасні світові моделі соціальної роботи за кордоном	28	2	6		18	2
Разом за модулем 2	56	4	12		38	2
Разом	30	10	20		88	4

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна)					
	Кількість годин - 90					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види	самостійна робота	модульна контрольна робота	

				занять)		
3 й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Вступ. Основні теоретичні засади курсу: поняття, принципи та функції						
Тема 2. Теоретичні засади соціальної роботи за кордоном						
Тема 3. Типи теорій і моделі соціальної роботи						
Тема 4. Сучасні європейські моделі соціальної роботи за кордоном		2	6			
Тема 5. Сучасні світові моделі соціальної роботи за кордоном		2	6			2
Разом за модулем 2		4	12			
Разом	30	10	20			

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1		
1	Вступ. Основні теоретичні засади курсу: поняття, принципи та функції	2
2	Теоретичні засади соціальної роботи за кордоном	2
3	Теоретичні засади соціальної роботи за кордоном	4
Модуль 2		
	Сучасні європейські моделі соціальної роботи за кордоном	6
	Сучасні світові моделі соціальної роботи за кордоном	6
	Разом	20

Теми лабораторних занять (не передбачено)

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань (за наявності)

З навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» у якості виконання індивідуальних завдань для здобувачів вищої освіти запропоновано виконання рефератів. Тематика рефератів повинна мати гуманітарно-просвітницьку спрямованість. Окрім нижче запропонованих для написання тем здобувач може обрати власну, вільну тему. Відпрацьоване індивідуальне завдання є елементом допуску до здавання підсумкового контролю за навчальну дисципліну та відноситься до категорії відпрацьованих звітних матеріалів навчання за даною навчальною дисципліною. Реферат відпрацьовується кожним здобувачем вищої освіти відповідно до вказівок стосовно написання рефератів.

Орієнтовна тематика рефератів

1. Загальна характеристика найбільш поширені моделі соціальної роботи в зарубіжних країнах.
2. Соціальні обов'язки держави та їх міжнародно-правове регулювання
3. Поняття та система міжнародних соціальних стандартів
4. Поняття “соціальні права людини”, історія їх розвитку
5. Міжнародні соціальні стандарти у сфері праці
6. Міжнародні соціальні стандарти права на відпочинок і дозвілля
7. Класифікація моделей соціального захисту за Лейбфрідом
8. Класифікація моделей соціального захисту за Еспінг-Андерсеном
9. Класифікація моделей соціального захисту за У. Лоренцом
10. Особливості соціальної роботи у Німеччині.
11. Розвиток соціальної роботи у Великобританії до Другої Світової війни (суботні клуби, житлові квартали, ігрові клуби).
12. Характеристика системи професійна підготовка соціальних працівників у Великобританії, її оцінка.
13. Характеристика моделі організації соціальної роботи в Італії.
14. Основні принцип підготовки соціальних працівників у Великобританії та їх характеристика.
15. Система навчання соціального робітника у Німеччині, характеристика її основних елементів та принципів.
16. Основні форми соціальної роботи в Німеччині
17. Соціальна діяльність волонтерів в Німеччині
18. Характеристика сучасної соціальної системи та її основних елементів
19. Визначення поняттю «соціальне забезпечення».
20. Основні форми соціальної роботи і соціальної педагогіки в сучасній Німеччині.
21. Основні форми соціальної допомоги в країнах ЄС
22. Діяльність волонтерів в сімейній політиці ЄС
23. Особливості роботи соціального працівника в навчальному закладі США
24. Основні риси системи соціального захисту в США

25. Аналіз складових компонентів пенсійної системи Франції
26. Характеристика скандинавської моделі соціального захисту, що діє у Швеції, її основні принципи.
27. Характеристика муніципальних програм соціального захисту у Швеції
28. Характеристика японської моделі соціальної роботи з населенням, основні складові системи соціального забезпечення
29. Аналіз напрямів Японської системи соціального захисту.

6. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання під час вивчення навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» є:

- доповіді на семінарських заняттях (презентаційні матеріали, тексти доповідей та виступів) – для здобувачів денної форми навчання;
- виконання рефератів;
- екзамен, (відповідно до питань білетів, відповіді на питання).

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

7. Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю, які застосовуються під час вивчення навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи»:

Вхідний контроль – застосовується на початку вивчення навчальної дисципліни з метою визначення початкового рівня підготовки тих, хто навчається.

Поточний контроль засвоєння вивченого матеріалу здійснюється на кожному семінарському занятті (денна форма) шляхом проведення усного опитування. Він призначений для перевірки якості засвоєння попередньо викладеного навчального матеріалу, стимулювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль може проводитися наступними способами:

- усне опитування (денна форма) – застосовується під час проведення усіх видів навчальних занять з метою визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу попереднього заняття;
- письмовий експрес-контроль (летючка, денна форма) – проводиться з метою перевірки рівня знань здобувачів вищої освіти за попереднє (декілька попередніх) занять.

Модульний контроль є компонентом поточного контролю і здійснюється у формі виконання здобувачами вищої освіти модульного контрольного завдання. Під час вивчення навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» проводиться два модульних контролю

для здобувачів денної форми навчання та один модульний контроль для здобувачів заочної форми навчання.

Підсумкова оцінка за вивчений модуль визначається як сума поточних оцінок (балів) за вивченим модулем. Оцінювання кожного модуля необхідно проводити таким чином, щоб звітність за результатами засвоєння модуля була як за обов'язкові види робіт так і за допоміжні завдання (активність та успішність здобувачів вищої освіти під час проведення семінарів (для денної форми навчання), відпрацювання рефератів, доповідей, презентацій тощо).

Підсумкова семестрова оцінка визначається за результатами отриманих модульних оцінок за усі модулі та відповідь на екзамені.

З навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» підсумковою формою контролю є екзамен по завершенню вивчення навчальної дисципліни (2-й семестр).

Розподіл балів, які отримують здобувачі, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є:

- екзамен

Поточний контроль та самостійна робота			Семестровий контроль	Разом
Модуль 1				
Т1 Лекції – 2 балів Семінари – 4 балів	Т2 Лекції – 2 бали Семінари – 4	Т3 Лекції – 2 бали Семінари – 8 балів (МК) – 10 балів	Екзамен	
6	6	20		
Модуль 2				
Т5 Лекції – 2 бали Семінари – 12 балів	Т6 Лекції – 2 бали Семінари – 12 балів (МК) – 10 балів		30	100
14	24			

8. Засоби провадження освітньої діяльності

При вивченні навчальної дисципліни «Світові моделі та стандарти соціальної роботи» здебільшого заняття проводяться в аудиторіях загального користування.

На зовнішньому інформаційному ресурсі НУЦЗУ (<https://nuczu.edu.ua/ukr/>), на кафедральній сторінці за адресою <http://psi.nuczu.edu.ua/uk/navchalnyi-kontent-dlia-dystantsiinoho-navchannia> розташовані тексти лекції, завдання на самостійну підготовку, методичні розробки з проведення семінарського та практичного заняття, список рекомендованої літератури, завдання для самоперевірки, додатковий необхідний матеріалом.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна:

1. Деріга В. В. Соціальна і гуманітарна політика : [навчальний посібник з грифом МОН України] / В. В. Деріга. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 152 с.
2. Глобальна соціальна політика: Міжнародні організації й майбутнє соціального добробуту / Б. Дікон, М. Халс, П. Стабс; пер. з англ. – К. : Основи, 1999. – 346 с.
3. Капська А. Й. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах : [Навчальний посібник] / А. Й. Капська, Л. М. Завацька, С. В. Грищенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 248 с.
4. Кубицький С. О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах : [навч. посіб.] / Кубицький С. О. – К. : ДАКККіМ, 2009. – 298 с.
5. Попович Г. М. Соціальна робота в Україні і закордоном: Навчально-методичний посібник / Г. М. Попович. – Ужгород : Гражда, 2000. – 134 с.

Додаткова література

6. Абашкіна Н. Підготовка соціальних педагогів у Німеччині / Н. Абашкіра // Методичні рекомендації щодо удосконалення підготовки соціальних педагогів в Україні на основі використання німецького досвіду. – К. : Родзем. – 2003. – 540 с.
7. Бартош О. П. До проблеми підняття стандартів практичної соціальної роботи в Шотландії [Текст] / О. П. Бартош // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В. Козубовська. – Ужгород : Говерла, 2013. – Вип. 27. – С. 9–12.
8. Боднарук І. І. Зарубіжний і вітчизняний досвід підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності / І. І. Боднарук // Науковий вісник Ужгородського університету. – Ужгород : Говерла, 2013. – Вип. 29.
9. Бойко О. М. Забезпечення якості найвищого рівня освіти з соціальної роботи у Великобританії / О. М. Бойко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Додаток 3 до Вип. 31: Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». – 2014. – С. 378–384.
10. Волик Л. Специфіка підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери до анімаційної діяльності у Німеччині та Швейцарії / Л. Волик // Витоки педагогічної майстерності: Збірник наукових праць. – 2009. – № 6. – С. 168–173.
11. Гайдук Н. М. Професійна підготовка соціальних працівників до здійснення посередництва (на матеріалах США і Канади) / Н. М. Гайдук. – К., 2004. – 264 с.
12. Галатир І. А. Зміст і організація практичної підготовки фахівців вищої кваліфікації у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи у деяких країнах Європи / І. А. Галатир // Зб. наук. пр. Хмельниц. Ін-ту

- соціальних технол. Ун-ту «Україна» / за заг. ред. М. Є. Чайковського. – Хмельницький : ХІСТ, 2010. – № 2.
13. Горохова К. Г. «Государство благосостояния»: шведская модель / К. Г. Горохова. – М. : Знание, 2009. – 184 с.
14. Данченко О. М. Соціально-педагогічна підтримка безробітної молоді у Німеччині : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. / Данченко Олена Миколаївна. – Київ, 2013. – 198 с.
15. Дегтярьова І. О. Участь студентів в управлінні вищою освітою Польщі: уроки для України / І. О. Дегтярьова // Зовнішня політика та національна безпека. 2014. № 44. С. 267–275.
16. Деріга В. В. Вплив демографічних факторів на формування сімейної політики в Європейському Союзі / В. В. Деріга // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Вип.193. Т.205. Державне управління. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – С. 49–55.
17. Дудик Н. Т. Організація та традиційні особливості соціальної роботи у Великій Британії [Електронний ресурс] / Н. Т. Дудик. – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/1/visnuk_14.pdf.
18. Еременко Е. О. Современная этнополитическая ситуация в Канаде / Е. О. Еременко // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 4. – С. 76–79.
19. Карлін М. І. Фінансова система сучасної Польщі / М. І. Карлін. – Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2008. – 120 с.
20. Карпуленко М. О. Студентське самоврядування у вищих навчальних закладах Польщі як фактор демократизації вищої освіти / М. О. Карпуленко // Державне управління: теорія та практика. - 2008. - № 2. - С. 1–7.
21. Козубовський В. В. Соціальний захист неповнолітніх у Великій Британії (порівняльний аналіз) / В. В. Козубовський. – Ужгород : УжНУ, 2004. – 129 с.
22. Кратінова А. М. Взаємодія спеціалістів соціальної сфери в Італії в рамках функціонування спеціалізованих закладів на основі парадигми інтегрованої допомоги / А. М. Кратінова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2006. – № 1. – С. 93–97.
23. Кремнева Т. Л. Технологія навчання практиці соціальної роботи у Великій Британії / Т. Л. Кремнева // Педагогіка. – 2001. - № 1. – С. 82–87.
24. Кубіцький С. О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах : електронний посібник / С. О. Кубіцький. – Київ : Наукова думка. а. 2010. – 305 с.
25. Ламбаева І. А. Соціальна робота за кордоном. Навчальний посібник. / І. А. Ламбаева. – Улан-Уде: Вид-во ВСГТУ, 2000. – С. 114–115.
26. Логвиненко Т. О. Особливості організації соціальної роботи в Італії / Т. О. Логвиненко // Соціальна педагогіка за кордоном. – № 1. а. 2011.

- 27.Максимчук В. С. Соціальні професії жінки в Німеччині ХІХ – початку ХХ століття // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. – 2009. – № 1. – С. 67–71.
- 28.Мельник С. В. Шведський досвід формування та реалізація політики соціального забезпечення та страхування / С. В. Мельник // Український соціум. – 2008. – № 4. – С. 114–126.
- 29.Москаленко В. В. Вплив ідеологічних факторів на формування і розвиток систем соціального захисту / В. В. Москаленко // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т. 34. Вип. 21. Політичні науки. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2004. – С. 132–139.
- 30.Палагнюк Ю. В. Державна євроінтеграційна політика України: теорія, методологія, механізми : [монографія] / Ю. В. Палагнюк. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – 400 с.
- 31.Поліщук В. А. Соціальний працівник Франції: сфера професійної діяльності та функції / В. А. Поліщук, Г. В. Борозна // Вісн. Житомир. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. – 2000. – Вип. 6. – С. 35–38.
- 32.Пришляк О. Ю. Професійна підготовка соціальних педагогів у вищих навчальних закладах Німеччини : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. / Оксана Юрійвна Пришляк. – Тернопіль, 2008. – 200 с.
- 33.Романовська Л. І. Система підготовки фахівців з соціальної роботи за кордоном на прикладі розвинених країн / Л. Романовська // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – Вип. 3. – 2013.
- 34.Семеренська О. В. Основні функції фахівців із соціальної роботи в Україні та Великій Британії / О. В. Семеренська // Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». – Харків, 2015. – Вип. 47. – С. 259–267.
- 35.Сергієнко О. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні / О. Сергієнко // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 1. – С. 31–37.
- 36.Собчак Н. М. Зміст і форми професійної підготовки соціальних працівників у системі неперервної освіти США / Н. М. Собчак. – Тернопіль, 2004. – 351 с.
- 37.Соціальна робота у Великобританії та її розвиток [Електронний ресурс] / Освіта. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12251/>.
- 38.Улманіс Г. «Пенсійна система в Латвії» / Г. Улманіс // Латвіяс Вестнесіс. – 2010. – № 2. – С. 44–47.
- 39.Целых М.П. Социальная работа за рубежом: Великобритания / М.П. Целых. – М. : Академия, 2010. – 144 с.
- 40.Шанц В. А. До питання про виникнення та розвиток соціальної роботи в
- 41.Шендеровський К. С. Альмонери – професійні соціальні працівники Великої Британії / К. С. Шендеровський // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. - № 7. – С. 30–32.
- 42.Ярова Л. Система соціального захисту у країнах Центральної і Східної Європи / Л. Ярова // Український науковий журнал «Освіта регіону». – 2012 – № 1. – С. 122.

43. Асоціація соціальних працівників шкіл США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sswaa.org.
44. Консультаційний центр з підготовки соціальних працівників США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.cswe.org.
45. Асоціація соціальних працівників США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sswaa.org.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua>. - Офіційний сайт «Міністерство освіти і науки України»
2. . <http://www.osvita.org.ua> - Освітній портал
3. nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
4. korolenko.kharkov.com. – Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка
5. ScienceDirect Freedom Collection – Повнотекстова база даних видавничої корпорації Elsevier
6. SciVerse Scopus – Реферативна база даних та наукометрична платформа видавничої корпорації Elsevier
7. www.liga.net – Комплексна система інформаційно-правового забезпечення.

Розробник:

Олександр ХОРОШЕВ